

Petitie Erkenning Geweld in de Jeugdzorg

Een pleidooi voor het realiseren van een Monument als erkenning van het geweld dat zich heeft voorgedaan in de Nederlandse jeugdzorg van 1945 tot heden

Een Monument als erkenning

achtergronden en beweegredenen

Er is de afgelopen twee decennia een niet aflatende stroom van verhalen op gang gekomen over misstanden in de wereld van de kindbescherming en jeugdzorg, niet alleen in Nederland, maar eigenlijk in alle westerse landen. De rapporten van de commissie-Samsom (2012) en –Deetman (2013) confronteerden ons land met de schokkende feiten dat seksueel misbruik in de jeugdzorg op een aanmerkelijk grotere schaal voorkwam dan dat ingewijden van de jeugdzorg tot op dat moment voor mogelijk hadden gehouden. Daarmee kwam de deksel van de doofpot en in juni 2019 velde de commissie-De Winter een snoeihard eindoordeel: het toepassen van geweld is eigenlijk nooit weggeweest uit de jeugdzorg. Was het geen fysiek geweld, dan was het wel psychisch of onderling geweld, waar geen rem op stond. Van de 200.000 kinderen die sinds de Tweede Wereldoorlog naar schatting onder het beschermingsbewind van de overheid zijn gebracht heeft 10 procent vaak tot zeer vaak geweld mee gemaakt, slechts een kwart meldt nooit met geweld geconfronteerd te zijn. Dat is een *trackrecord* die tot langdurige bescheidenheid zou moeten leiden.

Het gaat om tienduizenden kinderen wiens levens getekend zijn door traumatische ervaringen. Kinderen die voor het aanzicht van de hele groep hun natte onderbroek in de mond gepropt krijgen om zo het bedplassen af te leren. Of met de riem afgeranseld werden elke dag dat het weer gebeurde. Dan wel buiten moesten staan met het laken totdat het droog was. Kinderen bij wie het eten in de mond werd gepropt als zij hun bord niet leegaten, ook als het eten zichtbaar bedorven was. Kinderen die langdurig geïsoleerd werden of volgepropt met medicatie die hen rustig kon houden. Klappen, vernedering, opsluiting, drogering. Het dramatische daarvan was vaak niet eens het geweld zelf, maar het feit dat de kinderen op geen enkele manier ergens gehoor kregen, dat ze in een omgeving die hen veiligheid en warmte had moeten bieden – en waar ze veelal terecht gekomen waren omdat anderen hadden beoordeeld dat hun thuismilieu dat niet kon bieden – dat ze daar op zichzelf, in eenzaamheid werden teruggeworpen en niemand meer hadden. Dat gegeven heeft vele levens langdurig verwoest, daarover kan en mag niet langer laatdunkend gesproken worden.

Eindelijk erkenning

Terecht constateert de commissie-De Winter in haar eerste aanbeveling dat de mensen die door dit geweld getroffen zijn eindelijk erkenning moeten krijgen. Te lang hebben overheid en jeugdzorginstellingen de andere kant opgekeken, het leed niet willen zien dan wel gebagatelliseerd of in de schoenen geschoven van ‘lastige’ en ‘problematische’ kinderen. Daar is met dit rapport definitief een einde aangekomen. Deze kinderen zijn in de steek gelaten, de overheid en de jeugdbeschermingssector hebben gefaald en staan bij ze in het krijt.

De indringende vraag is nu hoe deze erkenning vorm gegeven wordt. Het aanbieden van excuses, wat inmiddels door de brancheorganisatie Jeugdzorg Nederland en de rijksoverheid in alle toonaarden is gebeurd, heeft iets gemakzuchtigs. In de huidige sorry-democratie is het verworden tot een krachteloos symbolisch gebaar. Ook het financieel compenseren van het leed, waar de overheid wel wat ruimhartiger mee om zou mogen gaan, houdt iets

onbevredigends. Het knipt een langdurige institutionele geschiedenis in individuele stukjes afgekochte troost, uitgedrukt in euro's. Dat kan en mag niet als afdoende worden gekenmerkt. De geschiedenis is te heftig, te indringend en verwoestend geweest om op deze manier af te doen. Er is meer nodig.

Daarom pleiten wij dat er Monument Geweld in de Jeugdzorg komt. Een tastbare vorm, waarin de geschiedenis van geweld niet op een vluchtige, symbolische wijze wordt afgedaan, maar een vaste, materiële plek krijgt. Een plek waar mensen bij stil kunnen staan, niet alleen om de slachtoffers van het geweld te herdenken, maar vooral om te voorkomen dat er nieuwe generaties jeugdzorg jongeren met nieuwe vormen van geweld worden geconfronteerd. Want de stokslagen uit de jaren vijftig, de afgedwongen drogering uit de jaren zeventig en het psychisch geweld uit de jaren tachtig en negentig zijn inmiddels vervangen door nieuwe vormen van verwaarlozing van jongeren die aan zorg zijn overgeleverd. Onterechte internering, ondermaatse begeleiding door personeelstekorten of steeds wisselende hulpverleners, de jeugdzorg is en blijft een probleemkind van de overheid; een systeem dat als we niet opletten opnieuw diepe sporen zal nalaten in de levens van kinderen en jongeren die erop aangewezen zijn.

Onachtzaamheid bestrijden

Juist daarom willen wij een Monument Geweld in de Jeugdzorg realiseren. Om de onachtzaamheid te bestrijden en de alertheid te vergroten. En om jeugdzorg jongeren een hart onder de riem te steken; velen zijn hun voorgegaan, velen hebben ellende meegemaakt, maar velen hebben zich er doorheen geworsteld. Hou vol, zet door, geef nooit op.

Wij menen dat we als initiatiefnemers recht van spreken hebben, want wij weten waar we het over hebben. Een aantal van ons was nauw betrokken bij de Belangenvereniging Minderjarigen, de BM, die vanaf 1971, vaak samen met de toenmalige Alternatieve Hulpverlening de wantoestanden in jeugdinrichtingen aan de kaak stelde. Zij maakten zwartboeken tegen isolatie, tegen verwaarlozing, tegen onmenselijke behandeling. Zij waren halverwege de jaren zeventig de eerste die de Zettense psychiater Finkensieper aanklaagden. Ze hebben inrichtingen bezet, actie gevoerd, petitie overhandigd, gedemonstreerd. Kamerleden hielpen soms mee om kwesties aan de kaak te stellen. Anderen van ons hebben zelf ervaring als bewoners van een tehuis of instelling van Jeugdzorg en zijn vandaaruit bezorgd, betrokken en behulpzaam om het Monument te realiseren.

Het duurde lang, verschrikkelijk lang voordat de BM in de zeventiger jaren gehoor vond. De toenmalige brancheorganisatie deed er elf jaar over om de BM als gesprekspartner te erkennen. Finkensieper mocht meer dan vijftien jaar zijn gewelddadige gang gaan, voordat na heftige acties en een reeks aanklachten bestuurders ingrepen en hij zich voor de rechter moest verantwoorden. De BM heeft meer dan twintig jaar gestreden om een halt toe te roepen aan de praktijken waar de verschillende commissies pas twintig jaar later een vernietigend oordeel over durfden uit te spreken. Twintig jaar van onachtzaamheid, van bagatelliseren, van niet kunnen geloven en elkaar de hand boven het hoofd houden.

Halve eeuw strijd

Daarom zien wij een Monument Geweld in de Jeugdzorg als een afronding van bijna een halve eeuw strijd om erkenning, als een keerpunt in de geschiedenis die de BM en anderen een halve eeuw geleden zijn gaan schrijven. Het Monument Geweld in de Jeugdzorg verbeeldt het moment dat het lot van kinderen in de jeugdzorg niet langer in handen is van jongeren en soms ook groepsleiding die in verzet treden of met veel moeite hun verhaal durven te doen, maar drukt uit dat hun levensloop een verantwoordelijkheid is van iedereen, van de instellingen, van de overheid, van de jongeren en hun verwanten. Een verantwoordelijkheid die nooit, geen moment mag verslappen, want dat is precies wat de geschiedenis heeft geleerd.

Daarom hebben we ook al een datum waarop het monument onthuld moet worden: 17 mei 2021. Precies vijftig jaar nadat de BM werd opgericht. Daar gaan we de komende tijd aan werken. Daarbij rekenen we op de steun van velen, niet in de laatste plaats in de sfeer van de jeugdzorg zelf en de rijksoverheid. Want excuses zijn niet voldoende. De geschiedenis vraagt om meer.

Het Monument

Betekenis

Het Monument is een vaste, fysieke plek ergens in Nederland, als erkenning van het geweld dat in de instellingen van Jeugdzorg heeft plaatsgevonden met een krachtige, symbolische betekenis voor een toekomst waar kinderen en jongeren in veiligheid kunnen opgroeien. Het is een plek met betekenis voor verdriet en woede, voor herdenking, eerherstel en eerbetoon, voor verbondenheid en mogelijk ook voor kracht voor degenen die het geweld hebben ondergaan en/of hebben zien gebeuren. Het is een plek waar verleden, heden en toekomst met elkaar verbonden zijn. Het is een plek voor inspiratie en energie om actief ideeën, initiatieven en ontwikkelingen te ondersteunen die het huidige geweld in de jeugdzorg doet stoppen en toekomstig geweld in opvoedings- en hulpverleningssituaties, moet voorkomen.

Vorm

De vorm van het Monument staat nog niet vast. Vanuit de Initiatiefgroep is voorgesteld om een beeld van glas op een metalen sokkel in een cirkel te plaatsen met aan de binnenkant van de cirkel een doorlopende bank om op plaats te nemen. Het beeld symboliseert levens die (mede) vanwege het geweld verbroken zijn en levens die, ondanks het geweld, voortgezet konden worden. Het beeld zou een krachtige, kleurrijke, beweeglijke uitstraling moeten hebben naar een toekomst waarin kinderen en jongeren in opvoedings- en hulpverleningssituaties veilig kunnen opgroeien. Vanwege de cirkelvormige bank die het beeld omringt, kan iedereen zitten waar hij of zij graag wil en aan welke kant van het beeld. Het Monument zou gesitueerd moeten worden in een park, met veel groene ruimte eromheen, waar ook kleinere groepen mensen, vrienden- en/of familiegroepen en lotgenotengroepen, een plek kunnen vinden om bij elkaar te zijn. De Initiatiefgroep zou het Monument graag de naam 'de Erkenning' geven.

Plaats

De plek waar het Monument komt te staan, staat nog niet vast. In de Initiatiefgroep ontstond het idee om een twintigtal tehuizen en instellingen, waar in een verder of recenter verleden, al of niet ernstige, langdurige en ook vaak gelijktijdig, vormen van geweld hebben plaatsgevonden en waar het voor veel kinderen en jongeren onveilig is geweest, met elkaar te verbinden en in het centrum ervan het Monument te plaatsen. Alsof daarmee die gebeurtenissen met denkbeeldige lijnen verbonden worden in het Monument. Uitgegaan is van de GPS coördinaten van een twintigtal (voormalige) kinderbeschermings- en JeugdzorgPlus instellingen. Als middelpunt van de GPS coördinatoren van deze instellingen kwam Lunteren naar voren als mogelijke locatie voor het Monument.

Het Monument: verleden, heden, toekomst

Het verleden

Het Monument heeft vooral de betekenis van erkenning van het fysieke-, psychische- en seksuele geweld dat heeft plaatsgevonden in de tehuizen en instellingen van Jeugdzorg. Het verdriet en de woede daarover is groot, de traumatische ervaringen hebben diepe sporen achtergelaten. Het leidt tot vragen waarop waarschijnlijk geen antwoorden meer mogelijk zijn. En toch moeten ze worden gesteld, ook vanuit de genoegdoening waar de erkenning betrekking op heeft.

Een Monument Geweld in de Jeugdzorg stelt permanent de volgende vragen:

Waarom is de overheid, is de inspectie van de tehuizen, zijn de besturen en directies van de tehuizen en instellingen waar het geweld zich heeft voorgedaan, nooit strafrechtelijk aansprakelijk gesteld voor de ernstige nalatigheid in het beschermen van de kinderen die hun waren toevertrouwd, tegen dat geweld en in het geven van voldoende aandacht en liefde?

Waarom zijn strafbare gedragingen tijdens de uitoefening van een exclusieve overheidstaak om kinderen te beschermen, nooit strafbaar gesteld?

Waarom zijn zovele daders van het geweld, zijn zovelen die er van wisten en niets hebben gezegd, nooit ter verantwoording geroepen?

Als Initiatiefgroep hopen we dat bij het Monument de stilte die ontstaat, na het stellen van deze vragen, er mag zijn in de volle omvang van de verschrikking die in de vragen voelbaar is.

Niet alleen vanwege het geweld worstelen tienduizenden kinderen van toen als volwassenen van nu, met de trauma's van hun tehuisverleden.

Tienduizenden ex-tehuisbewoners proberen hun tehuiservaringen een plek te geven waar het niet meer zoveel pijn doet, waar de gevoelde eenzaamheid en onveiligheid van toen er minder toe doet, het verdriet minder voelbaar is en waar de boosheid over wat er is gebeurd en over waarom het is gebeurd niet dagelijks de kop opsteekt.

Het Monument is een plek waar erkenning gevonden kan worden voor wat je hebt meegemaakt, waar je alleen of met anderen mogelijk wat troost kan vinden. Door ook, wie weet, een verbondenheid met lotgenoten, die met het Monument tot uitdrukking komt.

De commissie de Winter spreekt in haar eerste aanbeveling over eerherstel.

Tienduizenden ex-tehuisbewoners zijn tijdens hun verblijf onhandelbaar genoemd, moeilijk opvoedbaar, tegen velen is gezegd dat ze niks voorstellen, dat ze slecht zijn. Velen hebben nog steeds heel veel last van wat toen, vaak gedurende vele jaren, tegen hun is gezegd en van de manier waarop er vanuit die stigmatisering met hun is omgegaan.

Het Monument staat voor eerherstel: dat de kinderen van toen nooit hadden mogen worden bejegend op deze manier. Dat het nooit tegen hun en over hun gezegd had mogen worden.

De gezinssituaties waren moeilijk opvoedbare situaties. De tehuisituaties ook, omdat het ook daar aan zoveel ontbrak om je gezien en gehoord te voelen in wat je nodig had aan aandacht, warmte en veiligheid.

Het Monument symboliseert het eerherstel, het is een plek waar je je gezien en gehoord kan voelen in dat niemand ooit op die manier met je om heeft mogen gaan.

Het Monument is een materiele plek als oproep aan de overheid om het hulpaanbod aan ex tehuisbewoners en aan lotgenotengroepen blijvend te faciliteren.

Het heden

Het Monument verhoudt zich permanent met ook het heden van het Geweld in de Jeugdzorg. Geweldsincidenten vinden nog steeds plaats, isoleercellen worden nog gebruikt als time-out en als strafmaatregel. Seksueel misbruik, vormen van pestgedrag en kindermishandeling in de Residentiële Jeugdhulp en JeugdzorgPlus instellingen zijn mogelijk niet aan de orde van de dag, maar de uitkomsten van het rapport van de commissie de Winter laten zien dat we het ons nooit meer kunnen veroorloven om daarvan weg te kijken. Om net te doen alsof dat geweld zich niet meer voordoet.

Het Monument is een krachtig symbool om er voor te zorgen dat er niet meer weggekeken wordt, dat er niet gedaan wordt alsof het geweld zich niet meer voordoet.

Het Monument is een permanente oproep om alert te zijn, om volle aandacht te hebben voor bijvoorbeeld de vaak gefragmenteerde berichtgeving in de media over geweldsincidenten in de Jeugdzorg. We mogen nooit meer weg kijken.

De Initiatiefgroep vraagt, om die reden, om alertheid bij de overheid, bij de inspectie, bij Jeugdzorg Nederland, bij het Advies- en Klachtenbureau Jeugdzorg, bij Slachtofferhulp Nederland. Onze eigen alertheid komt uit bij de volgende vragen.

- We vragen om onderzoek naar zelfmoord en pogingen daartoe in de instellingen van de Residentiële Jeugdhulp en JeugdzorgPlus.
 - We vragen om verruiming van de definitie van geweld in relatie tot deze instellingen
 - We vragen om de publicatie van alle beschikbare informatie over de feitelijke groepsgroottes, de personeelwisselingen, de geweldsincidenten, klachten, aangiftes, fysieke interventies en het gebruik van isoleercellen in deze instellingen.
- De samenleving moet kunnen meekijken, als ook een extra dimensie in het creëren van veiligheid voor de bewoners van de instellingen.

Het Monument zal ons eraan herinneren, dat als we nooit meer mogen wegstijgen, we met z'n allen en ook vooral de mensen die werkzaam zijn in de Jeugdzorg zelf, de juiste vragen moeten stellen, moeten signaleren om in te kunnen grijpen daar waar dat noodzakelijk is.

De toekomst

Het Monument verbindt het verleden van het geweld met het heden en de toekomst ervan. Ook zonder de betekenis van het Monument met betrekking tot de toekomst kan het niet in volle omvang in relatie staan tot datgene wat tienduizenden ex tehuisbewoners hebben meegemaakt.

Als we de erkenning van het geweld niet betrekken op het heden en de toekomst gaat dat ten koste van de oprechtheid van de erkenning en de excuses van Jeugdzorg Nederland en de ministers de Jonge en Dekker.

Het Monument is een krachtig symbool om naar de toekomst toe geweld te voorkomen. In alle regio's van Jeugdzorg wordt daarover nagedacht. Kwaliteitskaders zijn ontwikkeld om seksueel misbruik in de Jeugdzorg te voorkomen. Niet gewelddadige interventietechnieken worden toegepast. Transformatieplannen zijn ontwikkeld en worden uitgevoerd. In

documenten als 'Kwaliteitskader JeugdzorgPlus 2.0' en 'De best passende zorg voor kwetsbare jongeren' van maart 2019 wordt beleid ontwikkeld dat er mede op is gericht om geweld te voorkomen.

Zoals de alertheid van de Initiatiefgroep wat betreft het huidige geweld tot verzoeken leidt, willen we ook meedenken in het voorkomen van geweld in de toekomst.

- We vragen om erkenning van de permanente aanwezigheid in residentiële hulpverleningsvormen van institutioneel geweld.
- We vragen om die erkenning en vragen als consequentie daarvan om de afbouw en het sluiten van de Residentiële Jeugdhulp en de JeugdzorgPlus instellingen ten gunste van de opvang, begeleiding, coaching en hulpverlening in pleeggezinnen en gezinshuizen.

In het Transformatieplan van de Jeugdzorg regio Amsterdam Amstelland staat het voornemen om de JeugdzorgPlus instelling 'de Koppeling' af te bouwen tot kleinschalige voorzieningen en de ambitie om het gebruik van isoleercellen tot nul te reduceren in 2020.

Het Monument is een materiële plek als oproep om deze initiatieven binnen Jeugdzorg Nederland en daarbuiten, waar ook in Nederland, permanent te ondersteunen. Het sluiten van de Residentiële Jeugdhulp en de JeugdzorgPlus instellingen is de grootste bijdrage die kan worden geleverd aan dat fysiek-, psychisch- en seksueel geweld in residentiële hulpverleningsinstellingen, nooit meer zal plaatsvinden.

Het Monument, betekenissen

Het Monument is een kleinschalige plek in een open, groene omgeving als erkenning voor het geweld dat zich heeft voorgedaan in de tehuizen en instellingen van de Kinderbescherming, van wat nu Jeugdzorg heet.

Het is een plek voor pijn, verdriet en woede, voor de eenzaamheid van vroeger in de mogelijke verbondenheid van nu. Voor eerherstel. Voor genoegdoening in de onbeantwoorde vragen in dit document.

Het Monument is een herdenkingsplek voor degenen die, mede vanwege het geweld, er niet meer zijn, zoals het Monument ook een eerbetoon is aan degenen die, ondanks het geweld, hebben kunnen en willen doorzetten.

Het Monument is een vaste, materiële plek als oproep aan de overheid om het hulpaanbod aan ex tehuisbewoners en aan lotgenotengroepen blijvend te faciliteren.

Het Monument verbindt het geweld van vroeger aan het huidige geweld en aan de toekomst ervan. Het herinnert ons eraan dat we nooit meer mogen wegstappen, dat we met z'n allen alert moeten zijn en moeten ingrijpen daar waar het noodzakelijk is.

Het Monument is een vaste, materiële plek als oproep om de initiatieven te ondersteunen om het geweld in de toekomst te voorkomen.

Het Monument is een plek voor elk verhaal, elk gedicht, voor elk dagboekfragment waarmee getuigenis wordt afgelegd van wat er is gebeurd in het tehuis of de instelling waar je woonde, wat je eigen ervaringen zijn geweest, wat je zelf hebt meegemaakt en wat je hebt gezien van wat anderen is overkomen. De sokkel, waar het beeld van het Monument op staat, is ook een brievenbus waar je elke getuigenis, ook anoniem, kan achterlaten. Ze zullen worden verzameld en bewaard.

Het Monument is een plek waar vanuit het mogelijk is om je in te zetten voor de huidige bewoners van de tehuizen en instellingen, om het huidige- en toekomstige geweld te voorkomen. Om je eventuele bijdrage te leveren aan een veilige leefomgeving voor de kinderen en jongeren van Jeugdzorg.

Tot slot

Als het Monument is gerealiseerd willen we als Initiatiefgroep een jaarlijkse bijeenkomst bij het Monument om elk jaar de balans op te maken over het Geweld in de Jeugdzorg. Door cijfers en statistieken, door getuigenverklaringen, onderzoek naar berichten in de media. Door verslagen van nieuwe initiatieven, van de uitvoering van doelstellingen, van ambities en voornemens. We gaan vanaf nu een vinger aan de pols houden. We gaan waakzaam zijn, omdat we samen met anderen, nooit meer willen en zullen weggijken.

Initiatiefgroep Geweld in de Jeugdzorg
Oktober 2019

Bereikbaarheid:

info.nmgj@gmail.com

Huig de Groot, 06-39765658

Hans Wagenaar, 06-10343835

Naomi van Aggelen, 06-57942993